

TURKDUVAN – EN AKTUELL IMMIGRANT.

Av ULF T. CARLSSON.

Inledning.

Det är intressant att följa expanderande arters framryckning över vårt land. Under de senaste decennierna har några fåglar med sydostlig utbredning, såsom gräshoppsångare, flodsångare, liten flugsnappare och rosenfink konstaterats som för Sverige nya häckfåglar. Gräshoppsångaren har vid flera tillfällen iakttagits i Kristinehamnstrakten. De tre övriga kolonisatörerna har emellertid ännu ej ertappats i våra marker. Det torde dock inte dröja länge, förrän pionjärerna för dessa arter dyker upp. Till grund för nämnda fåglars expansion ligger säkerligen den sedan 1920-talet iakttagna klimatförbättringen under försommaren. Fåglarna stimuleras på grund av förhöjd temperatur under vårsträcket att flyga »för långt» i flyttningsriktningen. På detta sätt sker kanske etappvis en kolonisation av nya områden. Trots de svalare majmånaderna under senare år har kolonisatörerna hållit ställningarna.

Svårare att förklara är turkduvans explosionsartade spridning söderifrån över Mellaneuropa och södra Skandinavien. Man antar, att artens urhem har legat i Främre Indien. På 1500-talet hade duvan spritt sig till Mindre Asien. Därefter kan man följa framryckningen över Europa. 1945 kom arten till Tyskland. Danmark nåddes 1948, och i Sverige sågs fågeln första gången i Onsala socken i Halland 1949. Några definitiva orsaker till den lavinartade spridningsvågen har inte kunnat påvisas. Ett antagande går ut på att turkduvan i likhet med t. ex. koltrasten i sen tid har urbaniserats, d. v. s. börjat häcka i anslutning till bebyggelse. Denna nya "nisch" har därefter framgångsrikt besatts, och detta har fått en populationstillväxt som följd. Klimatförhållandena under flyttningen torde för turkduvans expansion spela en underordnad roll.

Utseende och biologi.

Den enfärgat gråbruna turkduvan är betydligt mindre än tamduvan. Nacken är försedd med en svart halvkrage, som är den diskret tecknade fågelns enda prydnad. De undre stjärtäckarna är blågrå. (Den tama skrattduvan, som är mycket lik turkduvan, har vita undre stjärtäckare.) Sedd underifrån är den yttre halvan av stjärten vit. Det torde vara på sin plats att varna för förväxling med den betydligt sällsyntare turturduvan, som vid några tillfällen iakttagits i trakten. Hon är mörkare än turkduvan, stjärten har på ovansidan tydligare ljusa kanter och den större halsfläcken är randig i svart och vitt.

Turkduvan är lika beroende av människan och hennes odlingar som gråsparven. Året runt vistas hon i anslutning till bebyggelse. Boet placeras vanligen i träd men även på byggnader. Två å tre kullar med två ägg vardera torde turkduvorna hinna med i vårt land. Under häckningstiden hörs det karakteristiska, tretoniga kuttrandet med betoningen på andra stavelsen. Under vintern sluter sig turkduvorna samman i större flockar, vilka regelbundet besöker fourageringsplatser som kvarnar, ladugårdsbackar, hönsgårdar och centralföreningar, där de plockar i sig säd, som är artens huvudföda. Turkduvans framtid i vårt land beror till en stor del på väderleken under vintermånaderna. Eftersom vintrarna tenderar att bli mildare, förefaller

arten ha goda utsikter att klara sig bra i södra och mellersta Sverige.

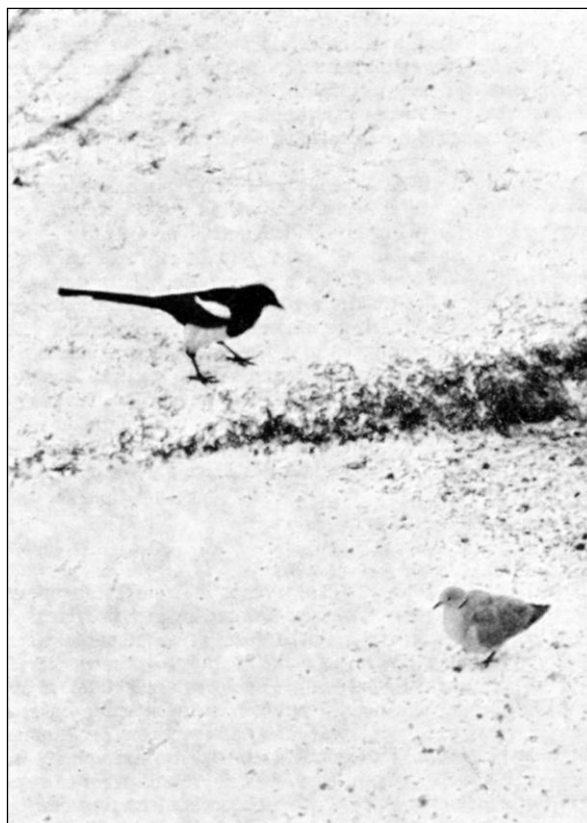

Foto: Lage Carlsson.

*Skata och turkduva vid utfodringsplats.
(Stjärtfjädrarna ej utväxta.).*

Observationer av turkduva.

Den 25 dec. 1961 såg jag turkduvan för första gången i Kristinehamn. Det var ett ensamt exemplar, som provianterade vid Centralföreningen. Fågeln hade enligt arbetare på platsen vistats där i ungefär en månad. Jag iakttog duvan här för sista gången den 20 april 1962. Fågeln var hela tiden mycket punktlig. Den infann sig i gryningen, provianterade en stund och försvann sedan alltid åt det håll varifrån den kommit. Följande vinter var en ensam fågel (samma exemplar?) stationär vid V:a Ringvägen. Den 30 juni 1963 sågs ett exemplar nära Södermalmsskolan. Därefter observerades mig veterligen ingen turkduva i staden förrän i maj 1965. Helt plötsligt hördes då det karakteristiska tutandet på tre ställen i de södra och östra stadsdelarna. Någon häckning kunde ej konstateras. Det är emellertid troligt att åtminstone några lyckade häckningar ägt rum, eftersom en flock på 8—11 fåglar i höst har setts nära staden.

Redan sommaren 1958 visade sig de första turkduvorna i trakten, närmare bestämt vid Huldsbergs gård i Väse samt vid Noret i Visnums-Kil. Det var också i Väse som den första häckningen kunde konstateras 1962. Den ägde rum i ett lövträd i själva samhället. Som framgår av nedanstående iakttagelser har duvan häckat i Väse även 1963, 1964 och 1965.

Sammanställning av de kända iakttagelserna av turkduvor i Kristinehamnstrakten.

Sommaren 1958. Två turkduvor har hållit till vid Hultsbergs gård i Väse. Det ena ex. togs följande vinter troligen av en hök. Ett ensamt ex. fanns sedan kvar på platsen, tills två gamla individer och en ungfågel uppenbarade sig 1963. Följande år sågs två gamla och två unga fåglar. Hösten 1965 höll tre gamla och en ung fågel till på Hultsberg (Signe Wester, Evert Nyqvist).

Juni 1958. En turkduva iaktogs vid Noret, Visnums-Kil (Eric Alm).

Den 25 dec. 1961 t. o. m. den 20 april 1962. En turkduva sågs regelbundet vid Centralföreningen, Kristinehamn (förf.).

Maj 1962. Två turkduvor observerades vid Centralföreningen, Kristinehamn (Nils Franzén).

Den 17 maj 1962. En turkduva iaktogs vid Mölntorp, Väse (Carl Borg, Väse).

Den 23 maj 1962. En turkduva tutade vid Hembygdsgården nära Mölntorp, Väse (Evert Nyqvist).

Sommaren 1962. Häckning konstaterades i ett träd i Väse stationssamhälle. Boet innehöll en unge (Evert Nyqvist).

Från mitten av nov. 1962 till mitten av april följande år höll en turkduva till vid V:a Ringvägen, Kristinehamn (Lage Carlsson).

Den 19 maj 1963. Två turkduvor höll till vid Väse Hembygdsgård (Lars-Erik Andersson, förf.).

Den 30 juni 1963. En turkduva sågs nära Södermalmsskolan, Kristinehamn (Olle Jonsson).

Den 7 juni 1964. En turkduva visade sig vid Mölntorp, Väse (förf.).

Sensommaren 1964. Åtta turkduvor iaktogs vid Mölntorp, Väse (Carl Borg, Väse). På den närbelägna kyrkogården höll troligen tre par till under sommaren. 1965 fanns här ett par (K.-E. Warnqvist).

Den 29 mars 1965. Två turkduvor observerades i Väse stationssamhälle (Karl Gustav Erixon, förf.) Tore Lierud har meddelat, att två ex. har vistats här sedan ungefär tre år tillbaka. 1963 sågs på samma plats tre ex., av vilka det ena exemplaret troligen var en ungfågel. Det bör påpekas, att platsen för nämnda iakttagelser ej ligger långt från 1962 års häckningslokal. K.-E. Warnqvist uppskattade antalet par i själva samhället till fyra 1964. I år har endast två par hållit till här.

I Väse fanns alltså 1964 förmodligen åtta par turkduvor. 1965 hade antalet sjunkit till fyra par. Orsaken härtill lär vara att flera av duvorna fallit offer för en ung, oförståndig luftgevärsskytt. Hösten 1965 höll sammanlagt minst elva turkduvor till i Väse.

Den 16 maj—den 18 aug. 1965. Maximalt sågs under denna period fem ex. i Kristinehamn (förf.).

Den 16 sept. 1965. En flock på elva fåglar iaktogs på Järsbergsslätten, Kristinehamn (Karl Gustav Erixon).

Den 16 okt. 1965. En flock på åtta ex. höll till på Järsbergsslätten (förf.).

Till sist vill jag uppmana alla intresserade att noga följa den året runt fridlysta turkduvans förmodade expansion i våra trakter.